

У результаті формування конструктивних виявились судження, які можна диференціювати за подібністю їх змісту, синонімічності. Конструкти відображали показники рис характеру, ставлення до інших, емоційності, вихованості. Їх зміст виявився таким:

– риси характеру: щирий – лукавий; щедрий – скупий; чесний брехливий; сміливий – боягуз; розсудливий – легковажний; охайний – неохайний; доброзичливий – безсердечний; трудолюбивий – ледачий; зверхній – шанобливий; простакуватий – хитрий;

– ставлення до інших, до себе: комунікабельний – замкнутий; прямолінійний – дипломатичний; миролюбний – ворожий; турботливий – недбалий; егоїстичний – альтруїстичний;

– емоційна сфера: жорсткий – чутливий; стриманість – експресивність; емоційна нестійкість – емоційна стійкість; життєрадісність – понурість; імпульсивний – ригідний;

– культура поведінки: тактовний – безтактний; дисциплінований – недисциплінований; охайний – неохайний; ввічливий – нечемний.

Шкала з діапазоном від – 3 до +3. (дуже проявляється, проявляється, інколи, не можу відповісти відповідно +3,+2,+1, 0 і навпаки –3, –2, – 1, 0). Наприклад: українець: трудолюбивий 3113033112222 ледачий; життєрадісний невеселий, сумний.

Висновки і перспективи подальших розвідок напряму. Отже, використання техніки репертуарних решіток Д.Келлі дає можливість вивчити уявлення людей, їх соціальні установки, цінності, мотиви поведінки, систему його уявлень про світ, а також бачити світ

очима інших, розуміти і пояснювати, прогнозувати оцінки і стосунки конкретних людей у сфері міжнародних стосунків.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Борейчук І.О. Толерантність як компонент полікультурності педагога // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць / І.О. Борейчук, М.М. Гон. – К.: Міленіум, 2010.– Вип.10. – С.123 – 129.
2. Грабовська С.Л. Виміри толерантності: психологічний ракурс// Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць / С.Л.Грабовська, Д.В.Мельник. – К.: Міленіум, 2010.– Вип.10. – С.129 – 140.
3. Хьелл Л. Теорії личности: основные положения, исследование и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер – СПб. : Питер, 1997. – 608 с. – (Серия «Мастера психологии»).
4. Франселла Ф. - Новый метод исследования личности. Руководство по репертуарным личностным методикам / Ф. Франселла, Д. Баннистер – Изд. М.: Прогресс, 1987.– 236 с.
5. Organizational Communication: An Interdisciplinary Perspective. Newbury Park, CA: Sage, pp. 264-295. [<http://www.uky.edu/~drlane/cjt601/cjt601teamproject>].
6. Applications and articles related to Kelly, PCP and the repertory grid, including a web tool that helps elucidating constructs and graphing the resulting grid. [<http://tiger.cpsc.ucalgary.ca:1500/Web-grid II>].
7. Kelly G (1970)/ A brief introduction to personal construct theory. In D. Bannister (Ed.). Perspectives in personal construct theory (pp. 1– 29).New York^ Academic Press.
8. Triandis, H. C. and Albert, R. (1987). Cross-cultural perspectives on organizational communication. In F. M. Jablin, L. L. Putnam, K. H. Roberts and L. W. Porter (Eds.), Handbook of organizational communication. Beverly Hills, Sage. pp. 264– 295.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Залессова Ірина Віталівна – аспірантка кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Коло наукових інтересів: навчально-виховний процес, проблематика міжнародної толерантності студентської молоді, педагогічна підтримка студента.

УДК 378.1:37

ЗАСТОСУВАННЯ АКсіОЛОгіЧНОГО ПІДХОДУ В ПРАВОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Олена ІВАНІЙ (Суми)

Постановка проблеми. Реалії сьогодення актуалізують процес становлення України як цивілізованої європейської країни, що передбачає її розвиток і зміцнення як правової держави. Однак зі зміною соціально-правових умов життєдіяльності сучасної молоді, коли її соціальне зростання збігається зі становленням у державі ринкових відносин, зниженням соціально-правового імунітету суспільства, її правова соціалізація значно ускладнюється і саме від учителя залежить які правові цінності будуть покладені в основу світогляду майбутніх поколінь. У зв'язку з цим важливим є

формування правових ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя, що потребує пошуку, розробки й застосування актуальних наукових підходів до організації ефективної правової підготовки студентів, зокрема, в межах аксіологічного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукової літератури свідчить про значний інтерес до проблеми аксіологічного підходу в освітньому процесі таких педагогів, психологів, філософів як: І.Бех, С.Гончаренко, Л.Ігнатенко, В.Лутай, С.Рубінштейн, В.Сластьонін, О.Сухомлинська та ін.

Формування системи професійно-ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів на засадах аксіологічного підходу розглядали І.Бех, Л.Вовк, Л.Долинська, О.Сухомлинська, М.Фіцула та ін. У роботах [1; 2; 6] визначено систему правових цінностей, які повинен отримати майбутній учитель в процесі правової освіти. Автором роботи [6] з точки зору аксіологічного підходу розглядається проблема формування правосвідомості у майбутнього вчителя як результату засвоєння особистістю правових цінностей й зразків правової поведінки.

Як свідчить аналіз наукової літератури, застосування аксіологічного підходу в правовій підготовці майбутніх учителів у педагогічному університеті не було достатньо досліджено в педагогічній практиці.

Метою статті є аналіз науково-методологічних засад аксіологічного підходу та його практичного застосування в процесі правової підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці аксіологічний підхід до аналізу освітніх процесів є найбільш актуальним. Аксіологічний підхід (з грец. *аксіа* – цінність) забезпечує вивчення явищ з метою виявлення їх можливостей задовольнити потреби людини, розв'язувати завдання гуманізації суспільства, у яких людина є найвищою цінністю [10, 78]. Дослідниця О.Сухомлинська визначає ціннісний підхід як «найпріоритетнішу виховну проблему» в умовах «кризи моральності й правосвідомості, соціальної нестабільності, політичної дезорієнтації» [9, 42].

Категорія цінність – одна з найскладніших у педагогіці, психології, філософії, соціології. В літературі налічується більше ста дефініцій, у яких акцентується увага на різноманітні аспекти цього феномену. Незважаючи на розбіжності у визначенні розумово-духовних цінностей людини, всі дослідники одностайні в тому, що діяльність людини має аксіологічні властивості ([2], [4], [7] та інші).

На думку М.Кагана, цінність – це внутрішній, емоційно засвоєний суб'єктом орієнтир його діяльності. Ціннісні орієнтації – це компонент структури особистості, важливий ланцюг зв'язку між внутрішнім світом особистості й соціального середовища. Науковець зазначає, що «ціннісна свідомість визначає цілі культурної діяльності людини, смисли, її спрямованість, а пізнання – найбільш ефективний спосіб досягнення цих цілей» [7, : 154].

І.Бех вважає, що ціннісні орієнтації – це вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних

цінностей. Ціннісні орієнтації формуються в процесі соціального розвитку індивіда. Виховання людини можна розглядати як керування становленням або зміною її ціннісних орієнтацій [3, 237].

Формування системи професійно-ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів – важливе завдання професійної освіти, яке може бути вирішено в межах аксіологічного підходу. До основних психолого-педагогічних умов, які забезпечують аксіологічність навчально-виховного процесу, відносяться: опора на аксіологічний і особистісно-орієнтований підходи, принципи проблемності, активності особистості та діалогічності освітнього процесу; врахування емоційної спрямованості й особливостей суб'єктивного досвіду студентів; опора на психологічний механізм розвитку ціннісних орієнтацій та ціннісно-орієнтаційної діяльності [5, 72]. У освітньому процесі вони реалізуються за допомогою адекватних засобів, методів, певної організації діяльності й поведінки студентів та взаємодії суб'єктів освіти [4, 58].

Провідним у даному процесі є аксіологічний підхід (аксіологічний принцип) до освіти. Аксіологічний принцип виховання і навчання передбачає, що становлення особистісного в людині пов'язано з усвідомленням системи гуманістичних цінностей, які складають основу її гуманітарної культури і характеризують мотиваційно-ціннісне відношення особистості до оточуючого світу в сукупності. Якщо цінності інтеріоризовані, вони набувають спонукаючої сили мотиву, спонукають до активної діяльності, самовиховання і саморозвитку особистості. Виховання як соціально організований процес інтеріоризації загальнолюдських цінностей сприяє духовному становленню особистості. При цьому необхідне врахування діалектичної єдності когнітивного і чуттєвого, раціонального і практичного, соціального та індивідуального в особистості [8, 274].

Узагальнення результатів наукових досліджень Б.Андрусичина [1], А.Бабенко [2], О.Іваній [6] та інших дозволяє визначити, що в процесі правової освіти студент повинен отримати уявлення про наступні найважливіші правові цінності, які лежать в основі ціннісних правових орієнтацій учителя:

- повага до права і свобод **ЛЮДИНИ**;
- справедливість;
- рівність людей перед законом;
- самовизначення особистості;
- повага до національних традицій та культури;
- цінність політичної різноманітності, патріотизм;
- готовність до розумного компромісу;

- толерантність, правдивість та ін.

Права людини – це універсальна цінність, яка дозволяє змінювати всі важливі явища і події, що відбуваються в суспільстві і світі. Зміст конкретної цінності розкривається через комплекс ідей. Такою ідеєю є вища цінність – «гідність і права людини, як консолідуєчий принцип духовної й правової орієнтації суспільства» [2, 102]. У правах людини взаємодоповнюваність права і моралі складається з приводу відтворюваності й захисту загальнозначущих цінностей цивілізованої діяльності і спілкування людини.

У межах аксіологічного підходу процес формування правових ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя уявляє собою процес особистісно-професійного розвитку, спрямований на зміни ціннісного змісту самої правової підготовки фахівця, а також на упорядкування системи правових цінностей у нерозривному зв'язку з правовою соціалізацією особистості, модернізація якого заснована на визнанні значущості загальнолюдських цінностей та гуманізації системи управління. У відповідності з основними положеннями аксіологічного підходу особистісні цінності виступають в якості основи дій людини при оцінці тих чи інших подій [4, 55]. Упорядкована система аксіологічних форм правової культури, побудована за критеріями їх значущості для студента, регулює його відносини з соціальною дійсністю та з самим собою. У цьому зв'язку, при дослідженні процесу формування правових ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя, найбільш актуальними є погляди Д.Леонтьєва про те, що «регулююча дія цінностей виражена в спрямуванні вектору діяльності» [8, 227]. Таким чином, правові цінності виступають мірою моральності, естетичної, світоглядної, інтелектуальної, емоційної готовності особистості не тільки пізнавати, але й вимірювати правовий соціальний та свій внутрішній світ. Знаючи зміст і структуру ціннісно-сислової сфери, можливо аналізувати особливості правового розвитку особистості студента, прогнозувати траєкторію його правового становлення, вибирати оптимальні засоби удосконалення професійно-правової підготовки майбутнього вчителя.

Як основна умова формування правових ціннісних орієнтацій в майбутніх учителів у навчальному процесі, аксіологічний підхід має на увазі відповідність освітнього процесу ряду характеристик, сукупність яких забезпечує *аксіологічність освітнього процесу* при вивченні правових дисциплін:

1) Ціннісна визначеність навчально-виховного процесу з правознавства, тобто виділення системи правових цінностей для

інтеріоризації й подальшої екстеріоризації її студентами, а також співвіднесення цієї системи зі змістом правової освіти майбутнього вчителя. Дана позиція повинна бути представлена обґрунтованою системою професійно-правових цінностей – цілей правового навчання і виховання студентів, а також змістом і критеріями сформованості системи професійно-правових ціннісних орієнтацій особистості, в сукупності ціннісно забарвлених знань і умінь, досвіду поведінки, діяльності та емоційно-ціннісних правових відносин, тобто основних одиниць змісту правової освіти в контексті аксіологічного підходу.

2) Ціннісне наповнення змісту правової освіти, тобто відбиття цінностей, до яких формується ціннісне відношення, в змісті дисциплін, які реалізують зміст правової освіти, а також ціннісна інтерпретація всіх складових структури змісту правової освіти: правових знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісних правових відносин. Дана позиція також передбачає обов'язковість оцінки викладачем різних вчинків, поведінки, слів, думок особистостей з точки зору професійно-правових цінностей та ціннісних правових відносин, а також організації розуміння й опанування студентами правової інформації в аксіологічному контексті. Ефективним методом (формами) трансляції ціннісного змісту правового навчання і виховання є розповіді на правову тему (яскравий і емоційний переказ конкретних професійно-правових орієнтованих фактів і подій, в яких розкривається зміст правових понять, актуалізується позитивне відношення до вчинків, що відповідають правовим нормам), за допомогою яких реалізується метод позитивного прикладу.

3) Аксіологічна діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу, а саме: емоційна й переконлива трансляція правових цінностей викладачем, обґрунтування їх значущості, вплив на емоційно-оцінну сферу студентів, організація і підтримка їхньої рефлексивної діяльності та т.п.; усвідомлення студентами інформації, зафіксованої в змісті правової освіти, ситуаціях життєдіяльності та професійної практики, явищах та фактах дійсності з позиції їх співвідношення з гуманістичними професійно-правовими ціннісними орієнтаціями, виділення в них аксіологічного ядра. Ця вимога передбачає використання викладачем методів емоційного збудження, до яких відносять невербальне передавання викладачем власного емоційного стану (за допомогою інтонації, темпу, ритму мови, міміки та рухів). Окрім цього, важливо навчити студентів оцінювати об'єкти пізнання з

професійно-правових ціннісних позицій шляхом пояснення значущості тих чи інших цінностей, способів виявлення ціннісних правових орієнтацій у діяльності та поведінці.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. На основі аналізу результатів застосування аксіологічного підходу в правовій підготовці майбутніх учителів у педагогічному університеті з'ясовано, що навчально-виховний процес набуває нового якісного змісту, пов'язаного з формуванням у студентів правових ціннісних орієнтацій. Охарактеризовано умови формування правових ціннісних орієнтацій, які забезпечують аксіологічність процесу викладання правознавчих дисциплін: ціннісна визначеність навчально-виховного процесу; ціннісне наповнення змісту правової освіти; аксіологічна діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці теоретико-методологічних засад та інноваційних педагогічних технологій правової підготовки студентів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрусишин Б.І. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства»: підручник / Б.І. Андрусишин, А.М. Гуз. – К.: Знання, 2008. – 301 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

2. Бабенко А.Н. Освоение правовых ценностей в процессе правовой социализации личности / А.Н. Бабенко. – Иркутск: Иркут. гос. пед. ун-т, 2001. – 119 с.

3. Бех І.Д. Виховання особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.

4. Вовк Л.П. Історико-педагогічне обґрунтування аксіологічної підготовки вчителя / Л.П. Вовк // Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття: Матеріали міжнародної конференції. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – С. 51–59.

5. Долинська Л.В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя / Л.В. Долинська, Н.П. Максимчук. – Кам'янець-Подільський: ДООП, 2009. – 124с.

6. Іваній О.М. Формування правосвідомості майбутнього вчителя / Іваній О.М. // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. – Серія «Психологія». – Одеса: ОНУ ім. І.Мечникова, 2013. – т.18, вип.6., С. 18-21.

7. Каган М.С. Системный поход и гуманитарное знание / М.С. Каган. – Изб. статьи. – Л.: Изд-во ЛГУ. – 1991. – 384 с.

8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. / А.Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.

9. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні / О.В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. – № 1(11). – С. 41-48.

10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб.] / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Іваній Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання суспільних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Коло наукових інтересів: теоретичні та методичні проблеми правової підготовки майбутнього вчителя.

УДК 378:61.(09).001.8 «19»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДСЕСТЕР У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НА РУБЕЖІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тетяна КИР'ЯН (Черкаси)

Постановка проблеми. На період кінця ХХ – початок ХХІ століття припадає процес докорінних змін у системі підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України, пов'язаних з набуттям Української держави статусу самостійної й незалежної країни та входженням в європейський освітній простір, прагненням дорівнятися до європейських освітніх стандартів і прийняттям та реалізацією ідей Болонської декларації. Зміни торкнулися всіх сфер суспільно-економічного й культурного життя України, включаючи й систему охорони здоров'я, яка повинна розбудувати власну структуру, функції відповідно до сучасних запитів суспільства, базуючись на кращому досвіді минулого й нових науково обґрунтованих засадах.

Реформування потребувала й сестринська справа в Україні під кутом зору методологічного підходу, насамперед це стосується визначення

самого поняття як складника системи охорони здоров'я.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми підготовки медичних сестер присвячено праці В. Лісового, В. Капустник, О. Кравченко, Л. Ольховської, М. Шегедин. Питання морально-етичного виховання порушено в публікаціях Т. Недоводєєвої. Особливості патріотичного виховання студентської молоді розкрито в посібниках В. Лісового, Н. Мудрик, М. Шегедин та ін.

Метою статті є розкриття провідних напрямів виховання майбутніх медичних сестер у процесі навчання у вищих навчальних закладах на межі ХХ – ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. У результаті аналізу стану медсестринства в багатьох країнах Європи й світу, змісту підготовки фахівців та системи виховання студентської молоді відбулося переосмислення цієї дисципліни.